

Nr 667

Av herrar Björkman och Nordstrandh, *angående studentkårernas verksamhet.*

(Lika lydande med motion nr 531 i Första kammaren)

Inledning

De studerande vid de akademiska lärosätena måste enligt universitetsstadgan vara medlemmar i studentkår och i förekommande fall nations- eller fakultetsföreningar. Detta obligatorium härstammar från den tid då nationsföreningarna vid universiteterna i Uppsala och Lund måste regleras.

Studentkåren uppstod under 1800-talet och var från början en samarbetsorganisation mellan de olika studentnationerna. Av historiska skäl har detta obligatorium, som ställer nationerna under konsistoriets överinseende, kommit att överföras på studentkårerna. Den historiska bakgrunden till studentkårernas obligatorium är således mycket oklar och får väl närmast betraktas som en tillfällighet.

Obligatoriskt medlemskap

Studentkåren har alltmer utvecklats och bär den huvudsakliga arbetsbördan på kårorterna vad gäller studentsociala, studentfackliga och undervisningsuppgifter. Det är synnerligen värdefullt att studenterna i Sverige har möjligheter att påverka undervisning och övriga förhållanden vid lärosätet. Vid en internationell jämförelse har den svenske studenten unika möjligheter i detta avseende. Från denna synpunkt är det självfallet önskvärt att en så bred studentrepresentation som möjligt kan påverka den fackliga utvecklingen. Från principiell synpunkt är ett obligatoriskt medlemskap i studentkår emellertid betänkligt. Från praktisk synpunkt ter sig det stötande att den som icke utnyttjar någon av de serviceinstitutioner som studentkåren erbjuder skall behöva vara med och betala detta.

Studentkårernas uppgifter

Fackliga uppgifter

Studentkårernas fackliga uppgifter består i att tillvarataga studenternas intressen i olika sammanhang. Kårerna kan i detta avseende jämföras med vanliga fackföreningar. Uppgiften är att framföra studenternas synpunkt genom t. ex. remissvar på statliga utredningar och därigenom påverka utbildningsmyndigheterna. På denna punkt skiljer sig kårerna icke från övriga fackliga organisationer på något sätt. Dessa uppgifter borde främst handhas av en frivillig organisation. Om varje arbetstigare

på en arbetsplats tvångsvis anslöts till en fackförening, skulle detta uppfattas som stötande. De fackliga uppgifterna motiverar således på intet sätt det obligatoriska medlemskapet i studentkår.

Ekonomisk intresseförening

Studentkårerna erbjuder sina medlemmar service på flera områden. Bostäder, matserveringar, intressebyrå, reseservice är exempel på detta. Dessa uppgifter är således av rent privat ekonomisk natur och syftar till att främja den enskilde studentens ekonomiska intressen. Dessa uppgifter motiverar ej heller något obligatoriskt medlemskap. Den student som finner det förenligt med sina intressen att vara med i någon form av ekonomisk samfällighet kan ju i så fall inträda på eget initiativ.

Specialkommunala uppgifter

Studentkårerna har i vissa avseenden ställning såsom specialkommun. Sjuk- och hälsovården samt studentidrotten är uppgifter som det åligger studentkårerna att svara för. Dessa uppgifter bör rimligtvis belasta alla studenter i likhet med vad som gäller för vanliga kommuner. Dessa uppgifter kan överföras på universitetet, på kommunen eller landstinget. Genom ett sådant förfarande skulle emellertid studenternas inflytande på dessa minska. Mot detta kan invändas att staten redan nu bidrager med väsentliga summor till framför allt studerandehälsovården. Dessutom är studentinflytandet i dessa frågor av mindre intresse. Själva den principiella utformningen kan icke göras väsentligt annorlunda, utan det är snarast fråga om en ren förvaltningsuppgift, där man utnyttjar studenterna som administratörer av ett statligt bidrag. Även på detta område är således studentkårernas obligatorium tveksamt. Det kan visserligen hävdas att dessa uppgifter bör belasta samtliga studenter och därför motiverar obligatoriskt medlemskap, men praktiskt sett är det av underordnad betydelse. Dessa uppgifter kan handhas av landstinget eller kommunen där lärosätet är beläget. Statsbidrag kan utgå för de extra kostnader som hänför sig till service åt studenterna. Det finns ingen anledning att just studenter skall ordna sin hälso- och sjukvård vid sidan av ordinarie sjukvård.

Undervisningsuppgifter

Studentkårerna härstammar delvis som förut nämnts från universitetens självstyrelse. Universitas betyder allmän, och benämningen kommer från en tid då studenter och lärare gemensamt utformade undervisningen. Studenternas möjlighet att påverka undervisningen är mycket väsentlig. För att studenternas representation i utbildningsnämnden och institutionskollegier skall bli så representativ som möjligt måste dessa naturligtvis väljas av samtliga studenter på direkt eller indirekt väg. Likaså måste studentkåren eller studenterna som helhet utforma någon policy för att dess representanter skall kunna driva studenternas linje i olika frågor. Detta gör att utbildningsfrågorna måste vara det väsentliga för en sådan studentkår.

Obligatorium

Studentkårerna har således en rad olika motiveringar. Den enda uppgiften som kan motivera ett obligatorium är den som berör studenternas möjlighet att påverka undervisningen. De rent fackliga uppgifterna och de rent ekonomiska uppgifterna motiverar icke ett obligatorium; lika litet kan de specialkommunala uppgifterna motivera en administration från studentkårens sida. Obligatoriefrågan har emellertid en mängd konsekvenser, främst skattejuridiska, vilket i hög grad berör studentkåren och studentnationerna. Ofta har framför allt studentnationerna samlat stora fonder. Detta sker under förutsättning av skattefrihet. En ändrad status kan i detta hänseende få konsekvenser som icke är önskvärda. Därför måste dessa frågor utredas med ekonomisk och juridisk sakkunskap innan ett definitivt ställningstagande kan göras.

Norge

I Norge finns parallellt tre olika typer av studentkår. Den första typen: "Studentersamfundet" ombesörjer studenternas allmänna politiska frågor. Medlemskap i detta är helt frivilligt, och de olika politiska studentföreningarna agerar där för att få gehör för en politik som står i överensstämmelse med deras egen. Politiseringen är således redan från början tänkt att vara ett centralt moment i detta.

"Studentkåren" ombesörjer framför allt undervisningsväsendet och representation i studentnämnder etc. Denna sektor är icke politiserad och har obligatoriskt medlemskap.

Den tredje formen är "Studentsamskibnaden" vilken ombesörjer studenternas ekonomiska intressen, såsom studentbostadshus, restauranter, studentresor o. s. v. En norsk modell där man delar verksamheten på olika grenar kan således vara en lösning av frågan om obligatoriskt medlemskap i studentkår.

Kompetensfrågan

Enligt gällande universitetsstatuter skall studentkårer syssla med frågor som "främjar studenternas studier och vad därmed äger sammanhang". Denna kompetensparagraf har tillkommit för att konsistoriet skall kunna ha kontroll över studentkårens verksamhet. Studentkårerna kan icke utesluta medlemmar, ej heller bestämma medlemsavgiftens höjd utan konsistoriets godkännande. Dessa regler har uppenbarligen tillkommit som säkerhetsåtgärd mot missbruk. Genom utvecklingen har emellertid kompetensklausulen blivit helt obsolet. Genom ett överklagningsärende år 1964, där regeringsrätten vägrade att ta upp en överklagning till prövning, har studentkårerna de facto fått obegränsad kompetens.

Det är nödvändigt att de obligatoriska studentkårens kompetens klart preciseras samt besvärsinstitutet klart utformas. Det är helt otillfredsställande att det nu inte finns någon möjlighet att överklaga beslut, som av en eller annan anledning kan finnas vara olämpliga. Det är märkligt att statsmakterna och lagstiftaren har velat påtvinga studenterna medlemskap i studentkår utan att klart ange kompetensområdet.

Med stöd av ovanstående hemställas,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa

a) att Kungl. Maj:t skyndsamt utarbetar förslag till kompetensområde för studentkårernas verksamhet samt bestämmer om be-
svärsinstitutets utformning vid överklagande av beslut inom obli-
gatorisk studentkår,

b) att en förutsättningslös utredning av frågan om obligatoriskt
medlemskap i studentkår kommer till stånd.

Stockholm den 26 januari 1968

Folke Björkman (h)

Ove Nordstrandh (h)
